

Dr hab. Maciej Górecki, prof. UW
Wydział Psychologii
Uniwersytet Warszawski
Stawki 5/7
00-183 Warszawa
Email: maciej.gorecki@psych.uw.edu.pl

Warszawa, 26-08-2021

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr. Krzysztofa Kasianiuka

1. Uwagi wstępne

Habilitant, dr Krzysztof Kasianiuk, doktoryzował się w 2012 r. w Instytucie Studiów Politycznych PAN, pod kierunkiem prof. Włodzimierza Wesołowskiego. Od 2004 r. jest pracownikiem warszawskiego Collegium Civitas (od 2012 r. na stanowisku adiunkta). Podstawowy wymóg formalny ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego, tj. wymóg posiadania stopnia naukowego doktora, jest w przypadku Habilitanta oczywiście spełniony. W dalszej części niniejszej recenzji przedstawiam zatem opinię dotyczącą osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych dr. Kasianiuka. Czynię to w następującej kolejności. W następnej sekcji przedstawiam recenzję dotyczącą głównego tzw. „osiągnięcia habilitacyjnego”, tj. monografii zatytułowanej *Modelowanie percepcji transformacji politycznej. Podejście systemowe*, wydanej w 2021 r. w Warszawie przez Collegium Civitas Press. W sekcji 3. prezentuję ocenę pozostałego dorobku naukowego Habilitanta. W sekcji 4. krótko omawiam jego osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne, by w sekcji 5. skonkludować całą recenzję.

Przed przystąpieniem do recenzowania dorobku dr. Kasianiuka pragnę też jednoznacznie stwierdzić, że z Habilitantem nie łączą mnie jakiegokolwiek relacje natury zawodowej, rodzinnej czy towarzyskiej, które mogłyby owocować wystąpieniem konfliktu interesów.

2. Ocena monografii habilitacyjnej

Monografia pt. *Modelowanie percepcji transformacji politycznej. Podejście systemowe* stanowi próbę wypracowania metodologii i metodyki badań nad szeroko rozumianym tekstem politycznym (i potencjalnie nie tylko politycznym). W tym celu dr Kasianiuk odwołuje się do dorobku teorii systemów (zwanej często cybernetyką), omówionego w rozdziale 2. (s. 47-82) monografii, posiłkując się także koncepcją map poznawczych i teorią grafów. Sądząc z całości dorobku dr. Kasianiuka, cybernetyka stanowi zresztą podstawowy przedmiot zainteresowań Habilitanta.

Propozycja, aby spojrzeć na tekst polityczny jak na każdą inną całość posiadającą cechy systemu jest z pewnością frapująca i oryginalna. Nie budzi ona także, przynajmniej w mojej opinii, większych zastrzeżeń merytorycznych. Należy w tym miejscu jednak zaznaczyć, że propozycje metodologiczne, z małymi wyjątkami (np. radykalny konstruktywizm), mają charakter niesubstantywny czy też, by tak rzec, li tylko formalny. Ich ocena polega zatem na odpowiedzi na pytanie czy pozwalają one na systematyczne porządkowanie materiału badawczego (danych). W przypadku metodyki proponowanej przez dr. Kasianiuka moja odpowiedź na tak zadane pytanie jest twierdząca. Metodyka ta, zwana przez Habilitanta „procedurą”, pozwala osiągnąć powyższy cel, i to w odniesieniu do różnego rodzaju tekstów, zarówno tych nacechowanych emocjonalnie (np. historyczne exposé) czy też tych bardziej eksperckich. Habilitant zresztą w sposób udatny demonstruje i waliduje proponowaną metodykę w oparciu o dwa bardzo różne teksty, w sposób spójny i konsekwentny używając terminologii cybernetycznej (np. „sprzężenia”, „zborniki” itd.). Cała praca jest ponadto napisana w sposób bardzo klarowny, zarówno jeśli chodzi o strukturę wywodu, jak i o aspekt czysto językowy. Patrząc niejako „z lotu ptaka”, moja ocena monografii pt. *Modelowanie percepcji...* jest przeto wysoka (pozytywna). Poniżej zamieszczam dwa wątki krytyczne, które powodują, że moja ocena tej monografii jest „tylko” pozytywna, nie zaś bardzo pozytywna.

Po pierwsze, swe rozważania dr Kasianiuk rozpoczyna od powołania się na starożytnych Greków, co rzutuje na całokształt rozdziału 1 (s. 17-45), w którym to dyskusja toczy się na bardzo (i zbyt) ogólnym poziomie. Zdaję sobie sprawę, że tego rodzaju praktyka (maniera?) jest w polskiej politologii bardzo powszechna. Jest to jednak, w moim odczuciu, dość nieefektywny sposób komunikacji naukowej. Rozterki starożytnych Greków były obecne nie tylko w kolejno następujących epokach. Są one także obecne, w nieco bardziej „technicznej” formie, w konkretnym polu zainteresowań, które obrał Habilitant. Należało zatem ograniczyć się zakresowo do tegoż pola i rozdział 1 poświęcić jego pogłębionej analizie. Tego ewidentnie zabrakło. Zabrakło w związku z tym także dokładnego pozycjonowania podejścia proponowanego w monografii w stosunku do innych podejść do badań nad tekstem politycznym. W szczególności, brakuje mi tu odniesienia do dynamicznie rozwijających się i niezwykle popularnych w ostatnich dekadach metod opartych o czysto ilościową analizę rozkładu słów w takich tekstach.¹ Z drugiej strony, czołowy przedstawiciel podejścia jakościowego, Uwe Flick, też jest wspominany jedynie powierzchownie (s. 10, 52 i 123). To powiedziawszy, nie da się nie zauważyć, że rozważania dr. Kasianiuka nad paradoksem statku Tezeusza są ciekawe i poniekąd inspirujące. Pozytywnie należy także ocenić to, że analizując dociekania starożytnych Greków nie ogranicza się on do „oklepanego” duetu Platon-Arystoteles, odnosząc się także np. do Plutarcha (s. 19-20). Ponadto, brak dokładnego pozycjonowania propozycji Habilitanta względem innych istniejących metod nie oznacza, że nie widzę dla niej miejsca wśród nich. Jest dokładnie odwrotnie, jednakowoż dobrą praktyką

¹ Patrz np. Laver, M., Benoit, K., Garry, J. (2003). Extracting policy positions from political texts using words as data. *American Political Science Review*, 97(2), 311-331; Slapin, J. B., Proksch, S. O. (2008). A scaling model for estimating time-series party positions from texts. *American Journal of Political Science*, 52(3), 705-722.

jest obarczenie autora, nie zaś recenzenta, obowiązkiem odniesienia się do alternatywnych (konkurencyjnych) propozycji pojawiających się w polu naukowym.

Druga moja krytyczna uwaga odnosi się do wielkości matematycznych, które Habilitant nazywa „miarami nasycenia układu” (s. 114-116). Są to miary dość proste, będące w istocie proporcją faktycznie zaistniałych zdarzeń w stosunku do klasy wszystkich zdarzeń teoretycznie możliwych. Co ważniejsze jednak, z monografii nie dowiadujemy się, co wynika z wysokiego lub też niskiego poziomu „nasycenia”, ani też czy jest jakiś „właściwy” lub choćby „zadowalający” jego poziom. Dodatkowo, dochodzi tu do pewnej dezorientacji terminologicznej. W kontekście jakościowych badań społecznych, zwłaszcza w odniesieniu do badań opartych o technikę wywiadu pogłębionego, termin „nasycenie” (ang. *saturation*) ma ustalone znaczenie, bardzo dalekie od stosowanego w recenzowanej monografii. „Nasycenie” oznacza tam stan, w którym kolejne wywiady nie dodają do materiału badawczego nowych, znaczących wątków.² Użycie ww. terminu w odniesieniu do pokrewnej metodologii, lecz w odmiennym znaczeniu, należy zatem zinterpretować jako istotne niedociągnięcie ze strony Habilitanta.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowego

Jako tzw. „dodatkowy/pozostały dorobek” dr Kasianiuk przedstawił do recenzji 8 artykułów naukowych, opublikowanych w latach 2014-2021, a więc już po uzyskaniu przez Habilitanta stopnia naukowego doktora. W załączonym wykazie osiągnięć naukowych (załącznik 3) znalazłem jeszcze inne prace opublikowane po doktoracie. Bardzo pozytywnie oceniam tę część dorobku Habilitanta. Na szczególne podkreślenie zasługują tu, moim zdaniem, dwie pozycje: „A system-cybernetic approach to the study of political power. Introductory remarks.”

² Patrz np. Gaskell, G. (2000) Individual and group interviewing. W: Bauer, M. and Gaskell, G. (red.) Qualitative Researching with Text, Image and Sound. London: Sage, 38–56.

(*Kybernetes* 2018) oraz „On a system–environment relationship in scientific inquiry: A response to ‘Definition of System’ by A. D. Hall and R. E. Fagen.” (*Systems Research and Behavioral Science* 2021). W pierwszej z ww. prac Habilitant dokonuje analizy pojęcia władzy z perspektywy cybernetycznej, w drugim natomiast odnosi się do relacji „system-środowisko”, fundamentalnego problemu teoretycznego cybernetyki i teorii systemów. W obu przypadkach, dr Kasianiuk demonstruje umiejętność analizy złożonych konstruktów teoretycznych i proponuje własne ich interpretacje. Choć wkład tych prac do wiedzy cybernetycznej i (w pierwszym przypadku) politologicznej jest raczej inkrementalny, bardzo doceniam solidność rozumowania Habilitanta oraz świadomość dylematów teoretycznych charakterystycznych dla obranego obszaru badawczego.

Jeśli chodzi o bibliometryczny aspekt dorobku dr. Kasianiuka, opublikował on dotychczas 6 prac indeksowanych w bazie Scopus. Prace te były cytowane łącznie 4 razy, a indeks Hirscha Habilitanta wynosi 1 (obie wielkości nie uwzględniają autocytowań). Identycznie wyglądają odpowiednie wskaźniki wg bazy Web of Science. Choć z pozoru wartości te mogą się jawić jako niskie, zgodnie z moją najlepszą wiedzą plasują one Habilitanta powyżej wartości medianowej dla polskiej politologii.³ Dodatkowo, niektóre jego ważne prace, np. wspomniany wyżej artykuł dotyczący relacji „system-środowisko”, zostały opublikowane niedawno lub bardzo niedawno, a więc nie miały jeszcze zbyt dużo czasu, by zebrać cytowania. Biorąc to wszystko pod uwagę, moja ocena aspektu bibliometrycznego dorobku dr. Kasianiuka jest pozytywna.

4. Ocena dorobku dydaktycznego i organizacyjnego

Swym osiągnięciom dydaktycznym dr Kasianiuk poświęcił bardzo niewielki fragment autoreferatu (załącznik 2, s. 26). Z fragmentu tego wynika jednak, że osiągnięcia te należy

³ Z pewnością było tak jeszcze przed dwoma laty, patrz Górecki, M. (2019) Nauka równoległa: Jak wyleczyć polską akademię z jej wstydlivej choroby? *Forum Akademickie* 10.

ocenić pozytywnie. Z pewnością Habilitant jest aktywnym dydaktykiem, z doświadczeniem w prowadzeniu zajęć na różnych poziomach studiów. Podejmuje się też nauczania relatywnie trudnych i, by tak rzec, „niewdzięcznych” przedmiotów, takich jak choćby metodologia badań społecznych. Jest też bardzo aktywny jak chodzi o promowanie prac dyplomowych (łącznie 39 wypromowanych prac licencjackich i magisterskich), a także o recenzowanie takich prac (ponad 100 napisanych recenzji).

Dorobek organizacyjny dr. Kasianiuka oceniam bardzo pozytywnie. Pełni on ważne funkcje w swym miejscu zatrudnienia (członek istotnej komisji, kierownik centrum badawczego). Zasiadał także w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych. Ponadto, od 2016 r. współorganizuje on Sekcję Metod, Technik i Narzędzi Badawczych Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, w chwili obecnej jako przewodniczący owej Sekcji. Wreszcie, Habilitant ma także pewne doświadczenie jako recenzent prac naukowych, także w środowisku międzynarodowym (przede wszystkim recenzje dla czasopisma *Kybernetes*).

5. Konkluzja

Jak wynika z moich powyższych rozważań, poszczególne elementy dorobku dr. Krzysztofa Kasianiuka oceniam pozytywnie bądź bardzo pozytywnie. Krótko mówiąc, w moim najgłębszym przekonaniu Habilitant zasługuje, by nadać mu stopień naukowy doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Taką też decyzję rekomenduję zarówno przedmiotowej Komisji Habilitacyjnej, jak i Radzie Naukowej Instytutu Studiów Politycznych PAN.

